

RAMOWE STANOWISKO POLSKI

DOTYCZĄCE

ORGANIZMÓW GENETYCZNIE ZMODYFIKOWANYCH (GMO)

Wprowadzenie

Obowiązujące aktualnie przepisy wspólnotowe z zakresu GMO regulują następujące zagadnienia:

1. *zamknięte użycie mikroorganizmów genetycznie zmodyfikowanych* - dyrektywa 90/219¹ i zmieniająca ją dyrektywa 98/81² organem odpowiedzialnym w Polsce za te kwestie, na podstawie ustawy z 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (DZ.U. nr 76, poz. 811 ze zmianami), jest minister właściwy do spraw środowiska ;
2. *zamierzone uwolnienie organizmów genetycznie zmodyfikowanych do środowiska w celach doświadczalnych, oraz wprowadzanie do obrotu produktów genetycznie zmodyfikowanych – na podstawie przepisów dyrektywy 2001/18/WE³* - organem odpowiedzialnym w Polsce za te kwestie, na podstawie ustawy z 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (DZ.U. nr 76, poz. 811 ze zmianami), jest minister właściwy do spraw środowiska;

¹ dyrektywa 90/219/EWG z dnia 23 kwietnia 1990 r. w sprawie ograniczonego stosowania mikroorganizmów zmodyfikowanych genetycznie (Dz.Urz. WE L 117 z 08.05.1990),

² dyrektywa 98/81/WE z dnia 26 października 1998 r. zmieniającej dyrektywę 90/219/EWG w sprawie ograniczonego stosowania mikroorganizmów zmodyfikowanych genetycznie (Dz.Urz. WE L 330 z 05.12.1998),

³ dyrektywa 2001/18/WE z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie i uchylecia dyrektywy 90/220/EWG (Dz.Urz. WE L 106 z 17.04.2001),

3. *wprowadzanie do obrotu żywności i pasz genetycznie zmodyfikowanych* na podstawie przepisów Rozporządzenia 1829/2003⁴ Parlamentu Europejskiego i Rady – organami odpowiedzialnym w Polsce za kwestie wprowadzanie do obrotu żywności, na podstawie ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia (DZ.U. z 2005r. Nr 31 poz. 265 tekst jednolity), jest Główny Inspektor Sanitarny. Natomiast za wprowadzenie do obrotu pasz genetycznie zmodyfikowanych organem odpowiedzialnym w Polsce będzie minister właściwy do spraw rolnictwa (projekt ustawy o paszach przyjęty przez KERM w dniu 7 lutego 2006r.) ;
4. *rejestracja odmian roślin uprawnych, w tym również odmian genetycznie zmodyfikowanych* – zgodnie z przepisami ustawy z dnia 26 czerwca 2003 r o nasiennictwie (Dz.U. z 2003.Nr137, poz.1299) oraz przepisami *dyrektywy 2002/53/WE*⁵ jest minister właściwy do spraw rolnictwa ;

Na poziomie UE brak jest jeszcze wiążących regulacji prawnych dotyczących uprawy roślin genetycznie zmodyfikowanych oraz współistnienia pomiędzy trzema formami rolnictwa – rolnictwem tradycyjnym, ekologicznym i rolnictwem wykorzystującym rośliny transgeniczne. Istnieją jedynie regulacje cząstkowe w postaci zaleceń Komisji Europejskiej.

NINIEJSZY DOKUMENT ZAWIERA STANOWISKO RZĄDU RP W STOSUNKU DO:

- I.** ZAMKNIĘTEGO UŻYCIA ORGANIZMÓW GENETYCZNIE ZMODYFIKOWANYCH
- II.** ZAMIERZONEGO UWOLNIENIA ORGANIZMÓW GENETYCZNIE ZMODYFIKOWANYCH DO ŚRODOWISKA W CELACH DOŚWIADCZALNYCH
- III.** PRODUKTÓW GM INNYCH NIŻ ŻYWNOSĆ I PASZE
- IV.** ŻYWNOSCI GM I PASZ GM
- V.** UPRAW GATUNKÓW ROŚLIN GM

I. ZAMKNIĘTE UŻYCIE ORGANIZMÓW GENETYCZNIE ZMODYFIKOWANYCH

⁴ rozporządzenie (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy (Dz.Urz. WE L 268 z 18.10.2003),

⁵ dyrektywa 2002/53/WE z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie Wspólnego Katalogu Odmian Gatunków Roślin Rolniczych (Dz. Urz. L 193 z 20.07.2002).

Zgodnie z przepisami dyrektywy 90/219 i zmieniającej ją dyrektywy 98/81 - zamknięte użycie pojmowane jest jako działanie polegające na modyfikacji genetycznej organizmów lub prowadzeniu kultur organizmów genetycznie zmodyfikowanych, oraz polegające na magazynowaniu, transporcie w obrębie zakładu inżynierii genetycznej, niszczeniu, usuwaniu lub wykorzystywaniu tych organizmów w inny sposób, podczas którego są stosowane zabezpieczenia, w szczególności w postaci zamkniętej instalacji, zamkniętego pomieszczenia lub innej fizycznej bariery, w celu efektywnego ograniczenia kontaktu organizmów z ludźmi i środowiskiem. Na terenie RP Minister Środowiska jest organem właściwym w sprawach wydawania decyzji na prowadzenie prac w systemach zamkniętych, w których wykorzystywane są organizmy genetycznie zmodyfikowane (art. 9 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych).

Prace naukowe prowadzone w systemach zamkniętych mają na celu otrzymanie organizmów, które mogą być wykorzystane między innymi jako farmaceutyki. Realizowane są projekty związane z opracowaniem np. szczepionki czerniakowej, insuliny, szczepionki przeciw żółtacze, dotyczące mechanizmów naprawy układu nerwowego u ssaków. Wyniki prac zamkniętego użycia mają w przyszłości służyć ksenotransplantacji. Zamknięte użycie dotyczy także prac nad chorobami genetycznymi u człowieka.

Podłożem wykonywania wszystkich prac, jest inżynieria genetyczna wykorzystująca organizmy genetycznie zmodyfikowane. Jednocześnie podkreślić należy, iż badania polskich jednostek naukowych prowadzone są na bardzo wysokim poziomie i są cenione w świecie. Z punktu widzenia potencjalnego odbiorcy „produktów” zamkniętego użycia, nie jest właściwe zaprzestanie wykonywania tego rodzaju prac, gdyż spowoduje to eliminację nauki polskiej ze światowego nurtu rozwoju biotechnologii i uniemożliwi wprowadzanie rozwiązań innowacyjnych w zakresie wielu dziedzin gospodarczych. Biorąc pod uwagę oczekiwania społeczeństwa dotyczące nowych technologii, które umożliwią zastosowanie skuteczniejszych działań w medycynie i farmacji, oraz produkcję organizmów, które będą wykorzystywane w procesach technologicznych służących ochronie środowiska (biopaliwa, bioplastiki, bioremediacje gleb) prace w tym zakresie powinny być kontynuowane.

Stanowisko Rządu RP:

Rząd Polski popiera prowadzenie prac zamkniętego użycia GMO zgodnie z warunkami określonymi w przepisach prawa.

II. ZAMIERZONE UWOLNIENIE ORGANIZMÓW GENETYCZNIE ZMODYFIKOWANYCH DO ŚRODOWISKA W CELACH DOŚWIADCZALNYCH

Zgodnie z przepisami dyrektywy 2001/18 - zamierzone uwolnienie pojmowane jest jako działanie polegające na zamierzonym wprowadzeniu do środowiska organizmów genetycznie zmodyfikowanych albo ich kombinacji, w celach doświadczalnych, bez stosowania zabezpieczeń mających na celu ograniczenie ich kontaktu z ludźmi i środowiskiem. Działania te mają na celu określenie wpływu organizmów genetycznie zmodyfikowanych na zdrowie ludzi i na środowisko i poprzedzają wprowadzenie do obrotu produktów GMO. Działania te jako jedyne umożliwiają również otrzymanie wyników, na podstawie których można orzec o bezpieczeństwie bądź zagrożeniu ze strony danego organizmu genetycznie zmodyfikowanego. Wyłącznie na ich podstawie władze krajowe mogą starać się zgodnie z przepisami dyrektywy 2001/18/WE jak też dyrektywy 2002/53/WE o pełne bądź czasowe ograniczenia użytkowania danego organizmu genetycznie zmodyfikowanego na swoim terytorium.

Zgodnie z Dyrektywą 2001/18/WE sprawa uwolnienia do środowiska organizmów genetycznie zmodyfikowanych wiąże się z większym ryzykiem aniżeli prace zamkniętego użycia (szczególnie w zakresie oddziaływania danego organizmu genetycznie zmodyfikowanego na środowisko, jak też może spotkać się z protestem lokalnej społeczności), Minister Środowiska przed wydaniem decyzji zawsze konsultuje się z władzami lokalnymi, informując je o zamiarze przeprowadzenia testów polowych na terenach zarządzanych przez nie i daje im czas na powiadomienie o tym fakcie lokalną społeczność oraz na zgłoszenie ewentualnych uwag. Jednocześnie zgodnie z obowiązującymi przepisami w sprawach testowania organizmów genetycznie zmodyfikowanych w warunkach środowiskowych zawsze opracowywana jest opinia Komisji ds. Organizmów Genetycznie Zmodyfikowanych, która jest organem opiniodawczo-doradczym Ministra Środowiska. Decyzja Ministra

Środowiska wydawana jest po opracowaniu szczegółowej oceny zagrożenia dla zdrowia ludzi i dla środowiska, które może być wynikiem użycia danego organizmu genetycznie zmodyfikowanego. Informacja o przeprowadzaniu eksperymentów polowych z organizmami genetycznie zmodyfikowanymi wraz ze streszczeniem opisującym doświadczenie przesyłana jest do Komisji Europejskiej i przekazywana do wiadomości każdemu państwu członkowskiemu. Postępowanie w procesie podejmowania decyzji na zamierzone uwolnienie do środowiska opierają się zarówno na kryteriach naukowych dotyczących oceny zagrożenia dla zdrowia ludzi i środowiska w kontekście danego organizmu genetycznie zmodyfikowanego, jak też kryteriach proceduralnych przed wydaniem decyzji. Zarówno kryteria naukowe jak i proceduralne określone są w obowiązujących przepisach ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych oraz aktach wykonawczych wydanych do niej⁶.

Zgodnie z Dyrektywą 2001/18/WE prowadzenie doświadczeń polowych powinno pozwolić na:

- testowanie w warunkach polowych transgenicznych roślin uprawnych w celu uzyskania niezbędnych wyników jeżeli będzie planowane ich zarejestrowanie w Krajowych Katalogach,
- uzyskanie wyników rolno-środowiskowych dotyczących wpływu organizmów genetycznie zmodyfikowanych na środowisko w warunkach klimatycznych danego kraju,
- prowadzenie krajowych badań naukowych z poszczególnymi roślinami, ponieważ tylko wyniki uzyskane podczas przeprowadzania testów krajowych, które wskazują na niebezpieczeństwo danego organizmu, są uznawane przez właściwe organy Unii Europejskiej podczas starań państwa o wprowadzanie

⁶ ustawa z dnia 22 czerwca 2001 roku o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. Nr 76, poz. 811, z 2002 r. Nr 25, poz. 253 i Nr 41, poz. 365, z 2003 r. Nr 130, poz. 1187 oraz z 2004 r. Nr 96, poz. 959);
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2002 roku w sprawie określenia szczegółowego sposobu przeprowadzenia oceny zagrożeń dla zdrowia ludzi i środowiska w związku z podjęciem działań polegających na zamkniętym użyciu GMO, zamierzonym uwolnieniu GMO do środowiska, w tym wprowadzeniu do obrotu produktów GMO oraz wymagań jakie powinna spełniać dokumentacja zawierająca ustalenia takiej oceny (Dz. U. z 2002 roku Nr 107, poz.944);
Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 roku w sprawie określenia wzorów wniosków dotyczących zgód i zezwoleń na działania w zakresie organizmów genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. z 2002 r. Nr 87, poz. 797).

czasowego bądź całkowitego zakazu stosowania i ewentualnej uprawy w danym kraju roślin genetycznie zmodyfikowanych,

- zbadanie faktycznych możliwości ograniczenia stosowania środków ochrony roślin w przypadkach doświadczeń z roślinami transgenicznymi czy zwiększenie skuteczności pobierania składników pokarmowych przez rośliny np. przy badaniu mikroorganizmów genetycznie zmodyfikowanych.

Stanowisko Rządu RP:

Ponieważ Polska dąży do tego, aby być krajem wolnym od GMO a powyższe reguły nie są w pełni precyzyjne, dlatego Rząd Polski opowiada się przeciwko prowadzeniu zamierzonego uwolnienia GMO do środowiska w celach doświadczalnych na terytorium RP.

III. WPROWADZENIE DO OBROTU PRODUKTÓW GMO - PRODUKTY GM INNE NIŻ ŻYWNOŚĆ I PASZE

Wprowadzenie do obrotu produktu GM, w myśl definicji znajdującej się w dyrektywie 2001/18, polega na dostarczeniu lub udostępnieniu osobom trzecim, odpłatnie lub nieodpłatnie, tego produktu.

Produkty, które będą mogły znajdować swe zastosowanie w celach przemysłowych lub jako materiał siewny do uprawy wprowadzane są do obrotu zgodnie z procedurą określoną w dyrektywie 2001/18/EC . Zgodnie z obowiązującymi przepisami za wprowadzenie do obrotu produktów GM w oparciu o tę dyrektywę odpowiada w Polsce Minister Środowiska. Produkty dopuszczone do obrotu na jej podstawie mogą być użytkowane i wykorzystane we wszystkich gałęziach przemysłu, z wyłączeniem stosowania ich jako żywność lub pasza. Procedura wprowadzenia do obrotu produktów GM zapewnia wszystkim państwom członkowskim UE udział w podejmowaniu decyzji podczas głosowań na forum Komitetu dyrektywy 2001/18 i ewentualnie Rady Ministrów ds. Środowiska. Głosowania poprzedzone są dyskusjami, które dają możliwość wypowiedzenia się w odniesieniu do poszczególnych wniosków i wyjaśnienia ewentualnych wątpliwości. Procedura ta zapewnia również możliwość wypowiedzenia się każdego podmiotu, włączając opinię

publiczną, w stosunku do rozpatrywanego wniosku o wprowadzenie produktu GM do obrotu. Przepisy prawne UE określające wymogi dla produktów GM uważane są za najbardziej surowe na świecie. Stawiają one bardzo wysokie wymagania dla tych produktów. Konieczność właściwego znakowania produktów GM zapewnia konsumentom możliwość świadomego wyboru między tymi produktami a ich konwencjonalnymi odpowiednikami.

Zgodnie z traktatową zasadą swobodnego przepływu towarów wprowadzenie do obrotu produktu GM na terytorium jednego z krajów członkowskich Unii Europejskiej oznacza również możliwość występowania w obrocie tego produktu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Na obszarze Wspólnoty w obrocie znajdują się produkty GM dopuszczone do obrotu decyzjami właściwych organów państw członkowskich wydanymi zgodnie z procedurą zawartą w dyrektywie 2001/18.

Decyzje **zawsze** dotyczą wprowadzenia do obrotu żywego organizmu genetycznie zmodyfikowanego, który może być w dalszych procesach przetwarzany i wykorzystywany w odpowiednich gałęziach przemysłu.

W odniesieniu do wprowadzania do obrotu produktów GM dotychczas Rząd Polski rozpatrywał indywidualnie każdy produkt. We wrześniu 2004 r. Komitet Europejski Rady Ministrów przyjął dokument, z którego wynika konieczność osobnego rozpatrywania każdego produktu genetycznie zmodyfikowanego, wprowadzanego do obrotu na terenie Wspólnoty Europejskiej przez upoważnione do tego organy RP.

Na terytorium Wspólnoty odbywa się proces dopuszczania do obrotu na podstawie Dyrektywy 2001/18/WE produktów GM takich jak genetycznie zmodyfikowana bawełna, genetycznie zmodyfikowane kwiaty cięte, genetycznie zmodyfikowany ryż. Dopuszczane są również do obrotu produkty takie jak kukurydza, rzepak, burak, ziemniak skrobiowy. W przypadku pierwszej grupy produktów nie ma możliwości ich uprawy na terytorium RP i nie ma możliwości spowodowania tym samym szkód w środowisku, zaś produkty te mogą być wykorzystywane w gospodarce. Druga grupa produktów ma istotne znaczenie zarówno dla rolnictwa, przemysłu związanego z rolnictwem i innych branż (np. przemysł paliwowy, skrobiowy, włókienniczy) ale produkty te mogą też zakłócać funkcjonowanie ekosystemów.

Stanowisko Rządu RP:

Ponieważ Polska dąży do tego, aby być krajem wolnym od GMO a powyższe reguły nie są precyzyjne, dlatego Rząd Polski opowiada się przeciwko wprowadzeniu do obrotu produktów GM dopuszczanych na podstawie Dyrektywy 2001/18.

IV. ŻYWNOSĆ I PASZE GM

Żywność i pasze GM zawierające, składające się lub wyprodukowane z GMO wprowadzane są do obrotu zgodnie z procedurą określoną w rozporządzeniu 1829/2003.

Urzędem właściwym na terenie Polski, do przyjmowania wniosków o wprowadzenie do obrotu żywności GM pochodzenia roślinnego jest Główny Inspektorat Sanitarny, a urzędem właściwym na terenie Polski, do przyjmowania wniosków o wprowadzenie do obrotu pasz GM będzie Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, natomiast decyzje o wprowadzeniu do obrotu ww. żywności i pasz podejmowane są przez Instytucje Unii Europejskiej.

Procedura wprowadzenia do obrotu żywności i pasz GM zapewnia wszystkim państwom członkowskim UE udział w podejmowaniu decyzji podczas głosowań na forum ww. Instytucji tj.: Stałego Komitetu ds. Łańcucha Żywnościowego i Zdrowia Zwierząt i resortowych Rad UE. Głosowania poprzedzone są dyskusjami, które dają możliwość wypowiedzenia się w odniesieniu do poszczególnych wniosków i wyjaśnienia ewentualnych wątpliwości. Procedura ta zapewnia również możliwość wypowiedzenia się każdego podmiotu, włączając opinię publiczną, w stosunku do rozpatrywanego wniosku o wprowadzenie żywności i pasz GM do obrotu.

Przepisy prawne UE określające wymagania dla żywności GM i pasz GM uważane są za najbardziej surowe na świecie. Stawiają one bardzo wysokie wymagania dla żywności GM i pasz GM. Konieczność właściwego znakowania żywności GM i pasz GM zapewnia konsumentom możliwość świadomego wyboru między żywnością GM i paszami GM a jej konwencjonalnym odpowiednikiem.

Przepisy prawne nakładają na wszystkie państwa członkowskie UE obowiązek nadzoru nad przestrzeganiem przepisów prawnych w tym zakresie.

Zgodnie z traktatową zasadą swobodnego przepływu towarów Polska **nie może zabronić** na swoim terytorium obrotu żywnością GM i paszami GM, które zostały umieszczone na rynku UE zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej. Obecnie jest to **30 rodzajów modyfikacji** znajdujących się w *Rejestrze Żywności GM i Pasz GM*. Oznacza to, że nawet gdyby Polska opowiadała się przeciwko wprowadzeniu do obrotu nowych GMO z przeznaczeniem na żywność lub pasze, to zgodnie z zasadą swobodnego przepływu towarów, GMO które znajdują się w *Rejestrze* będą mogły znajdować się wciąż na polskim rynku.

Stanowisko Rządu RP:

Ponieważ Polska dąży do tego, aby być krajem wolnym od GMO, dlatego Rząd Polski dopuszcza jedynie możliwość importu żywności GM spoza Unii Europejskiej oraz sprowadzania jej z krajów członkowskich UE pod warunkiem wyraźnego jej znakowania i bez dalszej możliwości jej przetwarzania w Polsce. Rząd Polski opowiada się przeciwko wprowadzaniu do obrotu pasz GM.

V. UPRAWA GATUNKÓW ROŚLIN GM

Zgodnie z obowiązującymi przepisami wspólnotowymi uprawa roślin genetycznie zmodyfikowanych możliwa jest po wprowadzeniu do obrotu danego organizmu genetycznie zmodyfikowanego na podstawie decyzji umożliwiającej uprawę wydanej zgodnie z Dyrektywą 2001/18/WE i a następnie jego zarejestrowaniu zgodnie z przepisami Dyrektywy katalogowej 2002/53/WE i wpisaniu do krajowego lub Wspólnotowego katalogu roślin uprawnych. Przeprowadzając analizę potencjalnego ryzyka i korzyści stosowania technologii genetycznych modyfikacji roślin w uprawach powinno się uwzględnić:

- biologię rozpatrywanego gatunku (przede wszystkim możliwość niekontrolowanego przekrzyżowania z uprawami niezmodyfikowanymi oraz z dziko występującymi gatunkami roślin),
- rodzaj zastosowanej modyfikacji genetycznej,

- przydatność danej modyfikacji w Polsce i ewentualną możliwość jej zastąpienia przez stosowanie środków ochrony roślin lub właściwą agrotechnikę.

Bardzo ważnym aspektem, który bezwzględnie powinien zostać wzięty pod uwagę podczas rozpatrywania ewentualnych korzyści wynikających z wprowadzenia tej technologii, jest dostępność rynków zbytu akceptujących produkty zmodyfikowane genetycznie.

Obecnie najistotniejsze jest określenie stanowiska wobec stosowania poszczególnych grup genetycznych modyfikacji w ważnych gospodarczo gatunkach roślin, które zostały dopuszczone do obrotu na terenie Unii Europejskiej lub mogą w perspektywie kilku lat stać się dostępne dla polskiego rolnika, po przejściu procedury uzyskania zgody na uprawę i pojawieniu się na rynku odmian przydatnych do uprawy w warunkach Polski. W związku z tym poniższe stanowisko dotyczy następujących gatunków: kukurydza, ziemniak, burak cukrowy, rzepak oraz soja.

KUKURYDZA

W stosunku do kukurydzy należy wziąć pod uwagę dwa rodzaje modyfikacji, polegające na uzyskaniu:

- odporności na substancje czynne herbicydów (glufosynat amonu lub glifosat),
lub
- odporności na szkodniki z rzędów *Lepidoptera* i/lub *Coleoptera*.

Zastosowanie genetycznie zmodyfikowanych odmian kukurydzy **niesie** ze sobą możliwość niezamierzonego przeniesienia transgenów na pola niezamodyfikowanej kukurydzy. W warunkach klimatycznych Polski nie występują gatunki, które mogłyby krzyżować się z kukurydzą, istnieje jednak możliwość niezamierzonego przeniesienia transgenów na pola niezamodyfikowanej kukurydzy.

Na rynku Unii Europejskiej dostępne są do uprawy odmiany kukurydzy linii MON 810 odporne na omacnicę prosowiankę (*Pyrausta nubilalis* Hubn. = *Ostrinia nubilalis* L.). Obecnie w Polsce nie stosuje się insektycydów do zwalczania tego szkodnika.

Należy jednak podkreślić, że omacnica prosowianka jest szkodnikiem coraz bardziej powszechnie występującym w Polsce i najprawdopodobniej w przyszłości konieczna będzie ponowna ocena przydatności tej modyfikacji w Polsce.

Za koniecznością ponownej oceny sytuacji w ciągu kilku lat przemawia również fakt, że w tym roku po raz pierwszy wykryto w Polsce zachodnią kukurydzianą stonkę korzeniową (*Diabrotica virgifera* Le Conte), szkodnika dotychczas niewystępującego w naszym kraju, którego zwalczanie wymaga zastosowania kosztownych i wyjątkowo toksycznych insektycydów. Kukurydza MON 863, odporna na tego szkodnika, nie jest obecnie dopuszczona do uprawy na terenie Unii Europejskiej, ale należy przypuszczać, że wniosek o wydanie stosownego zezwolenia zostanie wkrótce złożony.

Obecnie Polska jest samowystarczalna, jeżeli chodzi o produkcję ziarna kukurydzy, biorąc pod uwagę zapotrzebowanie na cele paszowe, spożywcze i przemysłowe. Wprowadzenie genetycznie zmodyfikowanych odmian kukurydzy do uprawy mogłoby natomiast wpłynąć na ewentualną utratę dla nadwyżek produkcji europejskich rynków zbytu, niechętnych produktom genetycznie zmodyfikowanym. Uwzględniając obawy rolników i ewentualne szkody, jakie mogą wyniknąć po przedostaniu się transgenów do upraw konwencjonalnych rząd RP nie powinien opowiadać się za wprowadzeniem do uprawy kukurydzy GM.

Stanowisko Rządu RP:

Rząd Polski opowiada się przeciwko wprowadzaniu do uprawy genetycznie zmodyfikowanej kukurydzy.

ZIEMNIAK

W Unii Europejskiej toczy się obecnie postępowanie, mające na celu dopuszczenie do obrotu z przeznaczeniem do uprawy i przetwarzania genetycznie zmodyfikowanej linii ziemniaków ze zmienionym składem skrobi – ziemniaki te charakteryzują się bardzo wysoką zawartością amylopektyny. Skrobia wyprodukowana z takich ziemniaków jest wykorzystywana w przemyśle papierniczym (produkcja klejów).

Ziemniak, jako roślina rozmnażana wegetatywnie, nie stwarza zagrożeń związanych z niekontrolowanym rozprzestrzenianiem się transgenów w środowisku. Istnieje jednak ryzyko mechanicznego zmieszania się genetycznie zmodyfikowanych bulw

z niemodyfikowanymi, mogące prowadzić do przedostania się wspomnianych ziemniaków do łańcucha pokarmowego.

Ze względu na specyficzne zastosowanie skrobi zawierającej prawie wyłącznie amylopektynę polski przemysł przetwórczy nie jest obecnie zainteresowany jej produkcją. Roczne zapotrzebowanie przemysłu papierniczego na skrobię ziemniaczaną jest obecnie pokrywane przez niespełną połowę rocznej produkcji średniej wielkości zakładu, wydaje się więc, że koszty jakie musiałby ponieść zakład chcący rozdzielić produkcję skrobi z ziemniaków modyfikowanych genetycznie i produkcję skrobi z przeznaczeniem na żywność byłyby niewspółmierne do możliwych korzyści. Również rolnicy chcący uprawiać takie odmiany mogliby być narażeni na zwiększone koszty transportu płodów rolnych do zakładu przetwórczego.

Stanowisko Rządu RP:

Rząd Polski opowiada się przeciwko wprowadzaniu do uprawy genetycznie zmodyfikowanych ziemniaków.

BURAK CUKROWY

Burak jest rośliną wiatropylną, której pyłek może być przenoszony na znaczne odległości. Burak cukrowy może krzyżować się zarówno z burakiem pastewnym, jak i ćwikłowym, co stwarza możliwości niekontrolowanego rozprzestrzeniania się transgenów wśród niemodyfikowanych upraw. W Polsce nie występują dzikie gatunki, z którymi mógłby krzyżować się burak (na terenie Europy występuje jednak *Beta maritima*, gatunek mogący tworzyć mieszańce z burakiem cukrowym). Pewne zagrożenie niekontrolowanego rozprzestrzeniania się transgenów stwarzają jednak burakochwasty, jednoroczne rośliny łatwo krzyżujące się z burakiem cukrowym.

Stanowisko Rządu RP:

Rząd Polski opowiada się przeciwko wprowadzaniu do uprawy genetycznie zmodyfikowanych odmian buraka cukrowego.

RZEPAK

Rzepak jest amfidiploidem, powstałym ze skrzyżowania rzepiku i kapusty, w związku z czym wykazuje powinowactwo do gatunków pokrewnych, głównie rzepiku, ale także gorczyc, rzodkwi świrzepy i innych. Spośród 235 gatunków należących do plemienia *Brassicaceae*, do którego należy także rzepak, 14 występuje w Europie, większość z nich także w Polsce. W przypadku pojawienia się samosiewów genetycznie zmodyfikowanego rzepaku (choćby w wyniku niezamierzonego rozsypywania się nasion w miejscach przeładunku) jego pyłek może być przenoszony przez owady na znaczne odległości.

Doskonałym wskaźnikiem możliwości długotrwałego zanieczyszczenia produkcji nasiennej rzepaku przez samosiewy i krzyżówki międzygatunkowe, jest kwas erukowy. Kwas ten w oleju nasion odmian tradycyjnych stanowił 50% wszystkich kwasów tłuszczowych, natomiast w nasionach odmian bezerukowych i obecnie uprawianych odmian, tzw. podwójnie ulepszonych, praktycznie nie występuje - dopuszczalna norma jego zawartości dla nasion siewnych wynosi 1%, a dla nasion konsumpcyjnych 2%. W Polsce od ponad dwudziestu lat uprawia się wyłącznie odmiany nie zawierające kwasu erukowego w nasionach, a mimo to w dalszym ciągu występują problemy z zanieczyszczeniami produkcji rzepaku nasionami samosiewów wysokoerukowych, co powoduje wzrost zawartości kwasu erukowego w zbieranym materiale nawet do 10% i, w konsekwencji, dyskwalifikację plonu. Uwzględniając obawy rolników, negatywne zdanie przemysłu tłuszczowego i ewentualne szkody, jakie mogą wyniknąć po przedostaniu się transgenów do upraw konwencjonalnego rzepaku rząd RP nie powinien opowiadać się za wprowadzeniem do uprawy rzepaku GM.

Stanowisko Rządu RP:

Rząd Polski opowiada się przeciwko wprowadzaniu do uprawy genetycznie zmodyfikowanego rzepaku.

SOJA

Soja jako roślina uprawna ma niewielkie znaczenie gospodarcze w Polsce (areal upraw to zaledwie kilkadziesiąt ha). Na terenie Polski możliwa jest jedynie uprawa odmian o bardzo krótkim okresie wegetacji, wyhodowanych z myślą o polskim rynku.

Soja jest rośliną samopylną, niosącą niewielkie ryzyko rozprzestrzeniania się transgenów w środowisku. Uprawa soi niezmodyfikowanej genetycznie powinna być bardziej opłacalna, ponieważ obecnie soja niezmodyfikowana jest około 10-15% droższa niż jego zmodyfikowany genetycznie odpowiednik. Krajowa produkcja soi nie ma jednak większego znaczenia, ponieważ Polska importuje soję i jej półprodukty.

Stanowisko Rządu RP:

Rząd Polski opowiada się przeciwko wprowadzaniu do uprawy genetycznie zmodyfikowanej soi.

Podsumowanie

Polska jest ewenementem pod względem bogactwa bioróżnorodności. Wprowadzenie GMO do środowiska spowoduje poważne zakłócenia w jego funkcjonowaniu. Zatem zaproponowane *Ramowe Stanowisko* przedstawia się następująco:

Rząd Polski dopuszcza prowadzenie prac zamkniętego użycia GMO zgodnie z warunkami określonymi w przepisach prawa.

Rząd Polski opowiada się przeciwko prowadzeniu zamierzonego uwolnienia GMO do środowiska w celach doświadczalnych na terytorium RP.

Rząd Polski opowiada się przeciwko wprowadzeniu do obrotu produktów GM dopuszczanych na podstawie Dyrektywy 2001/18.

Rząd Polski dopuszcza możliwość importu żywności GM spoza Unii Europejskiej oraz sprowadzania jej z krajów członkowskich UE pod warunkiem wyraźnego jej znakowania i bez dalszej możliwości jej przetwarzania w Polsce.

Rząd Polski opowiada się przeciwko wprowadzaniu do obrotu pasz GM.

Rząd Polski opowiada się przeciwko wprowadzaniu do upraw genetycznie zmodyfikowanej kukurydzy, rzepaku, buraka cukrowego, ziemniaka i soi.

Biorąc pod uwagę z jednej strony konieczność realizacji zobowiązań wynikających z przepisów wspólnotowych dotyczących organizmów genetycznie zmodyfikowanych oraz z drugiej strony uwzględniając wyraźną niechęć społeczeństwa skierowaną przeciwko organizmom genetycznie zmodyfikowanym, Rząd RP użyje wszelkich dostępnych środków, aby zmienić prawo Unii Europejskiej w tym zakresie. Jednocześnie w celu zastosowania przesłanek zawartych w niniejszym stanowisku Rząd RP deklaruje, że w obowiązujących przepisach prawnych jak też w przepisach tworzonych, w dostępnych do tego granicach prawa dokona zmian umożliwiających ograniczenie stosowania organizmów genetycznie zmodyfikowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Równolegle podczas procedury dopuszczania do obrotu na terytorium Unii Europejskiej nowych produktów genetycznie zmodyfikowanych, Polska będzie każdorazowo głosowała przeciw wprowadzeniu do obrotu takich produktów.

Stanowisko Rządu RP dotyczące organizmów genetycznie zmodyfikowanych zostało opracowane na podstawie wkładów przygotowanych przez poszczególne resorty w zakresie odpowiadającym ich kompetencjom:

1. ZAMKNIĘTE UŻYCIĘ GMO – MINISTERSTWO ŚRODOWISKA
2. ZAMIERZONE UWOLNIENIE GMO DO ŚRODOWISKA W CELACH DOŚWIADCZALNYCH - MINISTERSTWO ŚRODOWISKA
3. PRODUKTY GM INNE NIŻ ŻYWNOSĆ I PASZE – MINISTERSTWO ŚRODOWISKA
4. ŻYWNOSĆ GM - GŁÓWNY INSPEKTORAT SANITARNY
5. UPRAWY ROŚLIN GM - MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI